HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אימתי ובמה. אימתי כגון במתניתין דהכא או במה דברים אמורים: **גברא אגברא.** דרבי יהושע בן לוי אדרבי בר חמא ורבי חמא סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק בא: **הא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי עליה ומתניתא דקתני בין שיש לו כו' דמשמע טעמא משום אסמכתא דרבי יהודה גופיה אמרה משמיה דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין דטעמייהו משום ייסוד ובמתניתין ר' יהודה מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן נזיר.** שניים יושבין ואחד עובר זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר ושניהם מתכוונין לנזירות ומגלה כאחד מהם ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלגה דכי יפליג איש (ויקרא כז) יפרש משמע. אלמא לר' טרפון דכי תלי תנאה במידי דלא בידיה ולא ידע לה אפילו הכי הויא אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר ואקנו: **לוה בריבית פסול לעדות.** דקיי"ל (ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עובדין בלא תעשה וכיון דאימור ממון מעבירו על דת הוה לי' כרשע דאמסר לעובר נמי על לא תעשה מפני אימור ממון: **מלוה הנאה בריבית.** ומשמע אתרוייהו: **בר ריבוסו אוזיף.** הלוה: **והוה ליה.** האי סהדא רשע דהא אודי דלווה בריבית: **רבא לטעמיה.** בפ"ק דאין אדם יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו: **רבי מזייה וטופריה.** הגדיל שערו וציפורניו לגוול עצמו לעשות תשובה: **שאין מכירין אותו.** דתשובה דהתם לאו מיערומי הוא: **ויחזיר אבידה.** אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבידה הוא ולאי הדר ביה מחמדת ממון: **אם אקדמיה יונך ליון.** ליוני אתן לך כך וכך: **ארא.** אשתליו"ן מלומד להביא יונים ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גזל: **מפני דרכי שלום בעלמא.** דתניא (חולין דף קלט:יח) יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור ולא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו ורבו להתם וכגמרא דהשולל (ב"מ דף קב.) גרם לה: **אגב אורבא בדעת עצמו.** דהויא אסמכתא והדר תנא דתולה בדעת יונו: קיים

אימתי [ו] ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים [ז] רבי יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ודכולי עלמא אימתי לפרש הוא [ח] גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי ולא פליגי והתניא [ט] בין שיש לו אומנות שלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתניא [י] רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה: מלוה ברבית: אמר רבא [יא] לוה ברבית פסול לעדות והאנן תנן מלוה ברבית מלוה הבאה ברבית בר ביניתום אסהידו ביה תרי סהדי חד אמר קמי דידי אוזיף בריביתא וחד אמר לדידי אוזפי בריביתא [יב] פסליה רבא לבר ביניתום והא רבא הוא דאמר לוה ברבית פסול לעדות והוה ליה רשע והתורה אמרה [יג] אל תשת רשע עד רבא [יד] לטעמיה [טו] דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותי ידיה [טז] פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזיה וטופריה סבר רב נחמן לאכשוריה א"ל רבא דילמא איערומי קא מערים אלא מאי תקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין [יז] החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו: ומפריחי יונים: מאי מפריחי יונים הכא תרגומה אי תקדמיה יונך ליון רבי חמא בר אושעיא אמר [יח] ארא מאן דאמר אי תקדמיה יונך ליון מ"ט לא אמר ארא אמר לך ארא מפני דרכי שלום בעלמא ומאן דאמר ארא מאי טעמא לא אמר אי תקדמיה יונך ליון אמר לך היינו משחק בקוביא ואידך תנא תולה בדעת עצמו ותנא תולה בדעת יונו [יט] וצריכא דאי תנא תולה בדעת עצמו התם הוא דלא גמר ומקני דאמר דלמר התם האי מאן דמקבל זוזי מחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן משלם כדאזיל אפרוותא דזולשפוט וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הויא אסמכתא אלמא דלא הויא בידו הוי תפי אסמכתא ממה שהוא בידו על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הויא אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משלים שטרו וכו' דגע פשוט (ב"ב דף קסח.) אבל הכא לא הויא אסמכתא משום דכיון דשניים הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי מיהו לאקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הויא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני ומיהו קשה על פי' ר"ת שהרי בפרק הזהב (ב"מ דף מח: ושם) אמרינן הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני מוחזר בי עירבוני מחול לך והלה אומר אם אני מוחזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק התם לבסוף אליבא דר' יהודה דהויא אסמכתא ולא קניא אלמא אפי' בשניים חשיב אסמכתא ולא אמרינן מגו [כ] דאי בעי קנין העירבון אם חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד העירבון לחבירו כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי אריכותות דמפריחי יונים דהיכא שהוא סבור דבידו להרויח הויא אסמכתא בעלמא טפי כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזהו נשך כדפירש לעיל תרץ הכי שאני התם דודאי דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזיס נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא יעשה תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובהיא דאמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר בלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזיס אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזיס ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזיס ומאי שנא מההיא דאמרה דזולשפוט דאשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי דהתם ודאי הויא אסמכתא משום שזה סומך עליו משום דהוי דבר שבידו שמולאין יין למכור ונראה כאסמכתא קלת אע"ג דלא גזיס דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזיס כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזיס בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזיס וגם בידו להשלים תנאו יש לנו לומר דנתכוון להסמיך ולהטעות חבירו הויא אסמכתא משום דגוזמא קאמר ולא גמר ומקנה ומסתברא דלהכי גזיס שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא [כא] ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כשר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות שלא הוא כשר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שניהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי' בנדרים (דף מז:): **ההיא** ר' יהודה משום ר' **טרפון.** דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר ומקני והקשה הריב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא וי"ל דמ"מ נילף מיניה בעלמא ור"י פי' דמ"מ מייתי שפיר ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידעינן מה היא הפלאה אלא פתיתי לן מסברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר ההיא רבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב ליה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בכי האי גוונא אסמכתא היא דאי לאו אסמכתא היא מילתא דלא ידע אם כן הויא נמי הך הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אם כן ש"מ לעיל דהוי אסמכתא כי האי גוונא וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות כנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב כידות: מי

מסורת הש"ם

ו) [ל"ל ובמה במשנתנו עי' תוס' עירובין פא: ד"ה ה"ג ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ר"י ותוספות שבועות מח. סד"ה בשנבע], ז) [עירובין פב.], ח) [לעיל ו. תענית ד: וש"נ], ט) [תוספתא פ"ה עירובין סב ע"ש], י) עירובין פב. תגיגה י. מיז לד. דף סב. נדרים יט: כח., יא) [לעיל ט: וש"נ], יב) [ל"ל שמתיה כך גרסת הכ"מ בפ"ו מהל' מ"מ דין יד אהא שכ' הרמב"ם אות יט טבח שיצא עוריפה מתחת ידו ע"ש ודע שכן איתא נמי ברב אלפס שמתיה רב נחמן ועבדי' והגה בהרא"ש סי' ט איתא שמע ר"י וכו' וטעות הדפוס שם וצ"ל שמתיה ר"נ ועבדיה], יג) [ל"ל חולין קמח:], יד) [ל"ל דבעי], טו) ס"מ מכל מקום,

תורה אור השלם

1. לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס:

שמות כג א

גליון הש"ם

גמ' וצריכא וכו' התם הוא דלא גמר ומקנה. לפ"ז צ"ל דהך מ"ד ס"ל כרמב"ם דלעיל דאימתי דר"י לחלוק וס"ל לת"ק דפסולין משום דהוי אסמכתא ולא גמר ומקני. אבל קשה לי מנ"ל להגמרא לומר כך דס"ל דלא כריב"ל וד"י דס"ל אימתי לפרש הא י"ל הצריכותא בהיפוך על הסכבר דבמתני' קתני דעושקים ביושנו של עולם כשר דאסמכתא קני ולזה לי תני משחק בקוביא ס"ל דהכו לא הוי אסמכתא דאין בידו כלל וגמר ומקני אבל מפריחי יונים דאמר בנקבא תנא מלתא הוי אסמכתא ולפי תנא מפריחי יונים ס"ל דמשחקי בקוביא דאמר קיים לי בנפשאי והוי אסמכתא. אמר זה ראיתי בחי' הר"ן דכתב דמש"ה אולא קוגיא זו כרמי כי ממא משום דלהך מ"ד דמפריחי יונים ולפי קאי לרמב"ח דאי סביבא ליה כר"ש משום דאין עושקין ביושנו של עולם הייט משחק בקוביא ותמהי ל"ל אבל לענ"ד קשה כנ"ל דהא מ"מ הצריכותא בהך גופא דעושקים ביושנו של עולם דכשר ולא מפקיל משום אסמכתא:

לעזי רש"י

אשתליו"ן [אישטלו"ן]. עוף פיתיון.

מוסף רש"י

לעולם אין אחד מהן נזיר. שניים שהיו יושבין וכל אחד לפניהם ואמר אחד הריני נזיר שזה הבא אצלנו נזיר הוא, ומחבו אמר הריני נזיר שאינו נזיר, ונכשוף נמצא כאחד מהן, אין אחד מהן נזיר, לפי שלא ניתנה נזירות להיות נזיר בתנאי ובספק אלא בהפלאה ודאית מפורשת (חגיגה י. ובנדרים יז ע"ז ערובין פב. ונדרים יט:) אלא אסמכתא דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר דאדם קרוב אצל עצמו לא יכול לשום עצמו רשע, כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע, שהרי תורה פסלה קרוב לעדות (לעיל ט:). ואין אדם משים עצמו רשע. אין אדם מעיד את עדותו עדות אצל עצמו לעשות רשע, והא דקי"ל הודאת פיו כמאה עדים דמי, הני מילי לממונא, אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא (יבמות כה:).

יז א מיי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף י:

יח ב ג מיי' שם פי"ב הלכה ב סמג שם טוש"ע שם סעיף כה:

יט ד מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף לד וטוש"ע י"ד סי' קיט סעי' טו וסעי' יח בהג"ה:

כ ה מיי' שם פי"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעיף טז ועיין בכ"מ:

רבינו חננאל

אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים כו' ושנינן גברא אגברא קרמית כלומר מדברי ר' יהושע ור' יוחנן אתה מקשי על רמי בר חמא הני סברי דאימתי לפרש ורמי סבר אימתי נמי לחלוק הוא והתניא בהדיא דר' יהודה חולק על החכמים דתניא ר' יהודה אומר בזמן שיש להן אומנות אחרת הרי אלו כשרין. חזרו בהן הרי אלו כשרין וחכ"א בין שאין להן אומנות אלא היא ובין שיש להן אומנות שלא היא פסולין ושנינו ההיא דקתני וחכ"א אינן החכמים השנויין במשנתנו אלא ר' טרפון היא. ור' יהודה הוא ששונה אותו בלשון חכמים לפי שהוא אית ליה האי סברא דתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה אבל ר' יהודה דמתני' מפרש דברי חכמים הוא וגרסינן בעירובין סוף פרק חלון שבין ב' חצרות אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה דאמר בד"א בעירובי תחומין כו' ואקשינן עליה הלכתא מכלל דפליגי והאמר ריב"ל כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ומהדרינן ולא פליגי והאמר רב חסדא חולקין עליו חבריו על ר' יהודה ואמרינן בברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תדהה דברי ר' יהושע ושקלו וטרו בה ומקשו ואימתי לפרש הוא והתנן אלו הן הפסולין המשחק בקוביא. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא ז) פסול ודחי' ההיא ר' יהודה שאמר משום ר' טרפון היא דתנן ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר שלא נתנה נזירות אלא להפלאה. ומסקי לה לשמעתא הכי אלמא כיון דמסופקא ליה אי נזיר הוא (והוא) [ואי] לאו נזיר הוא לא משעבד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני וזו סברא דר' טרפון היא ושנה ר' יהודה דבריו בבריי' בלשון חכמים ובריתא כולה ר' יהודה. והמלוה ברבית פסול לעדות תרגמה רבא מלוה הבאה לו ברבית ואפ' לוה עובר עליה ופסול לעדות: בר ביניתום אסהידו עליה חד אמר קמאי דידי

ז) [כלומר חסר בדברי רבינו וכל"ל שלא היא ה"ז כשר ומני עלה בבריתא וחכ"ז כין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול - מעירובין פ"ב:]